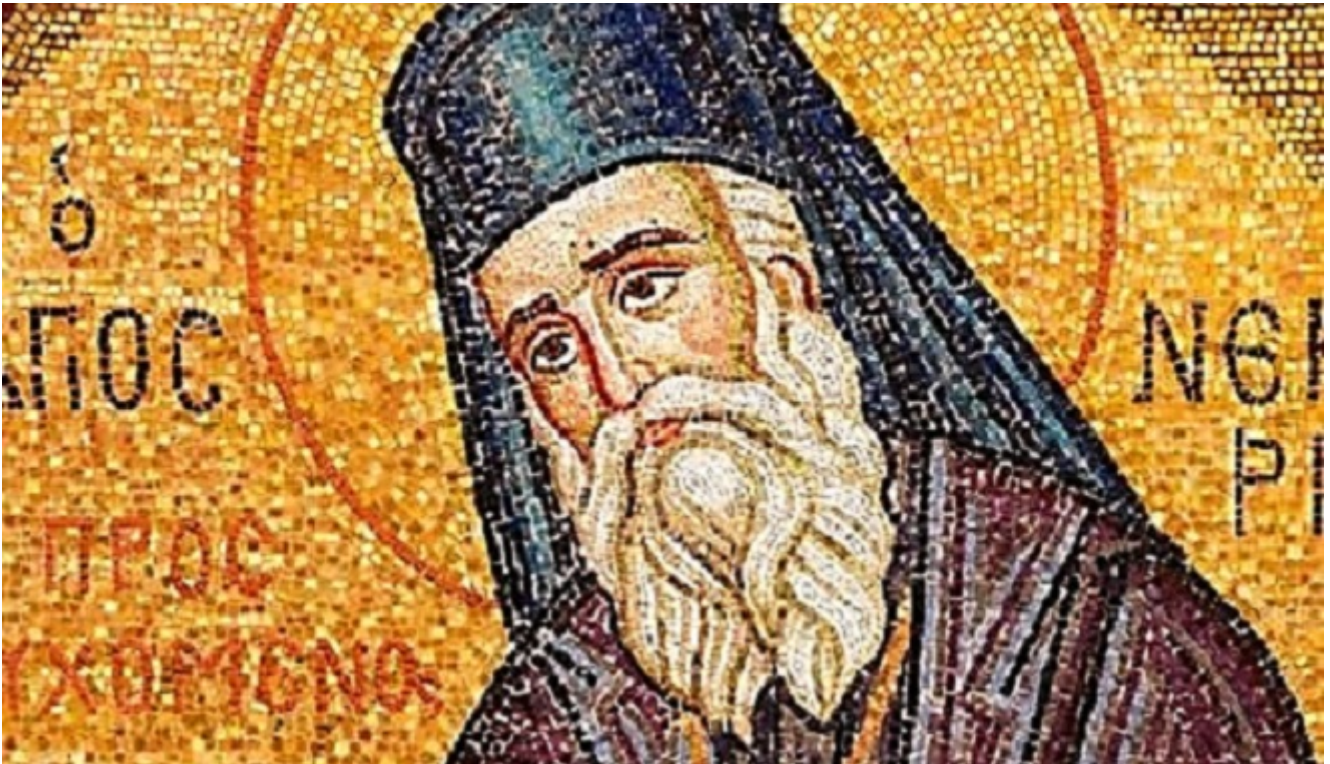

Ο Άγιος Νεκτάριος και ο φιλοσοφικός στοχασμός του

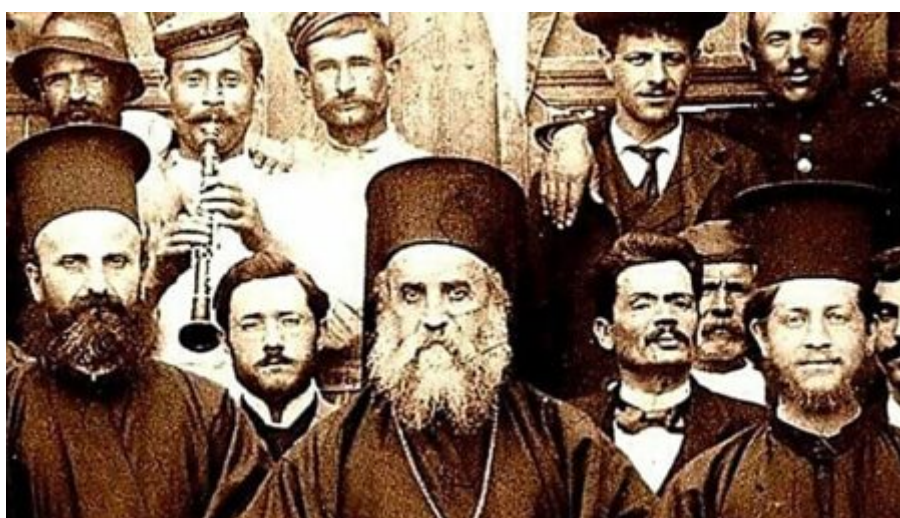
[Ορθοδοξία](#) / [Θεολογία](#) / [Ορθοδοξία](#)

[Χρήστος Αθ. Τερέζης, πρ. Καθηγητής Αρχαίας Ελληνικής και Βυζαντινής Φιλοσοφίας στο Τμήμα Φιλοσοφίας τού Πανεπιστημίου Πατρών](#)

Το παρόν κείμενο αποτελεί απόσπασμα από το νεοεκδοθέν έργο του καθηγητή Αρχαίας Ελληνικής και Βυζαντινής Φιλοσοφίας στο Τμήμα Φιλοσοφίας Χρήστου Τερέζη, εκδ. Ζήτρος, Θεσσαλονίκη 2023, σ. 31-35.

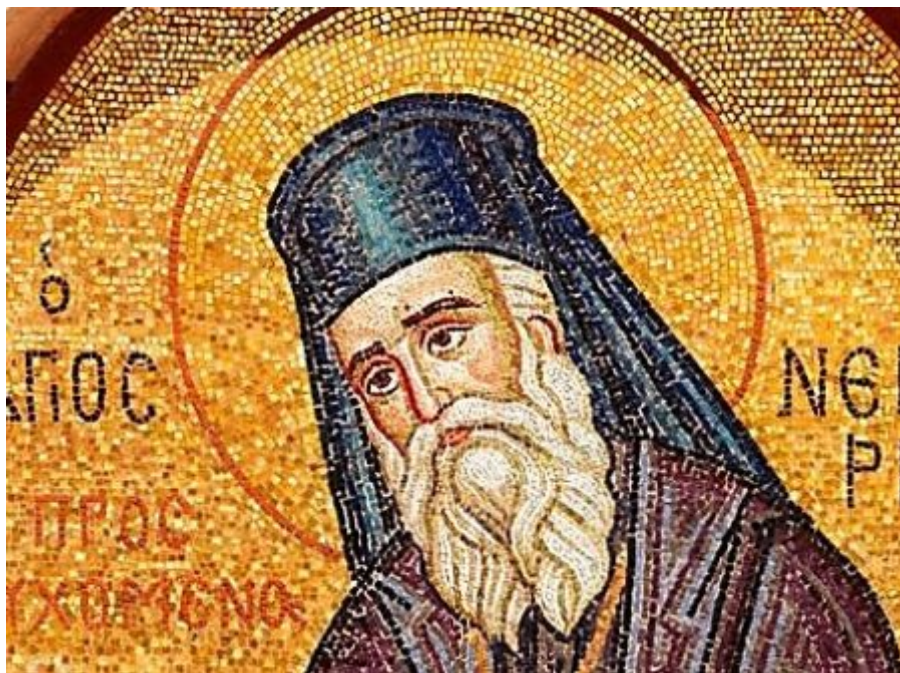
Ο Άγιος Νεκτάριος στρέφει το ποιμαντικό ενδιαφέρον του σε κάθε άνθρωπο, ανεξαρτήτως των όποιων προκείμενων και παρακείμενων του. Τον προσεγγίζει ως μία ενθαρρυντική αξία επιμελητείας και εξειδικευμένης διαποίμανσης.[\[1\]](#) Αλλά βεβαίως οι οικουμενικές αυτές αναγνώσεις δεν υπάγονται σε έναν συμβατικό ιστορικισμό ούτε στην απεμπόληση των ιδιόλεκτων λεπτομερειών της χριστιανικής παράδοσης, η οποία είναι διάχυτη στα κείμενά του ως ούτως ειπείν επιστημολογική κανονιστικότητα. Η ανοικτότητα δηλαδή προς το σύνολο των ανθρώπων δεν σημαίνει και αλλοίωση της παράδοσης εκείνης η οποία εθεμελιώθη στην Καινή Διαθήκη και κατέγραψε υψιπετείς επιδόσεις με την Πατερική Θεολογία.

Ωστόσο, οι προαναφερθέντες τρόποι δεν έχουν τις πλήρεις προϋποθέσεις ώστε να φέρουν στο προσκήνιο την μείζονα αποχρώσα αιτία της επιλογής και της ανάπτυξης των θεματολογιών, καθότι θα τις διατηρούσαν αποκλειστικά στο πεδίο των ενδελεχών νοητικών επιδόσεων, των ούτως ή άλλως πάντως αναγκαίων για την ανάδειξη της αντικειμενικότητας των ερευνητικών προϊόντων και των, αξιολογικών εν μέρει, κατευθύνσεων οι οποίες θα τα προεκτείνουν και σε πεδίο εφαρμοστικό. Και σημειωτέον ότι η ακροτελεύτια λεπτομέρεια αποτελούσε ένα από τα «υπερόπλα» τού Χριστιανισμού, αποκλειστικώς ως ανεξάντλητη χορηγία ή και ως θυσία, και λειτουργούσε ως ένα αποφασιστικό κριτήριο για την πραγμάτωση της αγιότητας. Απαραίτητη λοιπόν καθίσταται η εισαγωγή ενός επιπλέον κριτηρίου, αυτού της ερμηνείας, το οποίο τόσο την ανάλυση όσο και την σύνθεση μεταφέρει σε μετααναλυτικές και σε μετασυνθετικές περιοχές, και έτσι καθίσταται η εκάστοτε ανάγνωση δημιουργικός τόνος νέων “μεταφραστικών” κρίσεων. Η ατμόσφαιρα των πνευματικών αυτών περιοχών είναι τέτοια, ώστε να αναδεικνύονται με ιδιαίτερη έμφαση τα ανοίγματά τους ακόμη και σε ζητήματα τα οποία παρασάγγες υπερβαίνουν την άμεση αισθητηριακή εμπειρία, όπως είναι τα

φιλοσοφικά και κυρίως τα θεολογικά, τα οποία πολλάκις δεν στηρίζονται σε απτές αποδείξεις και δεν αποτυπώνονται με ρητώς ακριβή κατηγοριακά σχήματα. Χαρακτηρίζονται από μία ανεξάντλητη ανοικτότητα. Και βεβαίως μία τέτοια προοπτική δεν μπορεί να λειτουργήσει ανεξάρτητα από την πνευματική καθαρότητα του ερευνητικού υποκειμένου, την εξασφαλίζουσα την λειτουργία τού λογιστικού υπό ακεραίους όρους, μεταφερόμενους προφανώς και στην πράξη, η οποία είναι επικυρωτική κάθε σχεδιασμού. Αλλά σε κάθε περίπτωση είναι άκρως αναγκαία η ανάλυση, η οποία, πέραν τής αντικειμενικότητας την οποία εξασφαλίζει, θέτει επιτακτικά στον ερευνητή το αίτημα ώστε να διευρύνει στον δέοντα βαθμό τα μορφωτικά εφόδιά του με προκεχωρημένον στόχο να ανταποκρίνονται στα κριτήρια ακριβείας τα οποία η ίδια ως εξειδίκευση των λεπτομερειών θέτει τόσο ως οριστέα όσο και ως εφαρμοστέα. Έτσι, αποφεύγονται και ο περιγραφικός διαπιστωτισμός και ο αφηρημένος θρησκευτικός ιδεαλισμός, λεπτομέρεια την οποία θα συναντούμε περιοδικώς στην εκτύλιξη της μελέτης μας.

[2] Ο Χριστιανισμός, παρά το ότι είναι προ-ιστορικός, μετα-ιστορικός και υπερ-ιστορικός, ουδέποτε παύει να επικοινωνεί διαλεκτικώς με τα ιστορικά γεγονότα. Ούτως ή άλλως, ο Ιησούς Χριστός ήταν και ιστορικό πρόσωπο, εισάγοντας το υπερβαίνον κάθε λογική σύλληψη και αποτύπωση θεανδρικό παράδειγμα.

Ο Άγιος Νεκτάριος επιμελείται στεργώς των ως άνω λεπτομερειών και αποδίδει ιδιαίτερη έμφαση στην αναλυτική επεξεργασία, επί τής οποίας οικοδομεί τους συλλογισμούς και την επιχειρηματολογία του, ενώ συγχρόνως αναδεικνύει την βαθύτατη αίσθηση την οποία έχει αναφορικά με την σημασία τού κατά, ιστορική-πολιτιστική, περίπτωση συγκεκριμένου. Έτσι, συγκροτεί τις επεξεργασίες του με βάση τις άμεσες ή τις έμμεσες και διαπιστωτικά προκύπτουσες ανοικτού τύπου

συνεπαγωγές, διά των οποίων επιμένει σε καίριες λεπτομέρειες του προσωπικού και του συλλογικού -κυρίως υπό την λειτουργία του ως εκκλησιαστικού- βίου, φέροντας στο προσκήνιο τον άνθρωπο ως το όν εκείνο το οποίο καλείται να διυλίζει τους διαλεκτικούς τρόπους -της όντως συναρπαστικής- συνάντησης της ενθαδικότητας ως εφηρμοσμένης νοητικής σύλληψης και εσωτερικευμένης βίωσης με τις υπερβατικές αναγωγές προς τον μυστηριακό κόσμο τού θείου φωτός. Αναγιγνώσκει δηλαδή τον άνθρωπο ως μία εκρηκτική αποβλεπτικότητα, διερχόμενη από την εκ βαθέων αίσθηση και σεβασμό τού επίκαιρου, ακόμη και ως μακράν κείμενου έναντι του ευκταίου. Και αυτή η στόχευση αναλαμβάνεται, και εδώ, όχι υπό το πρίσμα ενός αφηρημένου θρησκευτικού ιδεαλισμού αλλά υπό την πραγμάτωση, οικείως κατά περίπτωση, του, θεώμενου μονίμως ως, θεανδρικού παραδείγματος του Ιησού Χριστού. Άλλοις όροις, υπό το πρίσμα τής απάντησης στις, θεωρητικές και πραξιακές, προβολές Του, τις ανάγουσες, και όχι μόνον εσχατολογικά, στις μεταφυσικές αρχετυπίες.

Συγχρόνως, ο θεοειδής επίσκοπος ενατενίζει μία τέτοια όπως η ως άνω πραγμάτωση υπό δύο, θείας οντολογικής θεμελίωσης και κορυφαίας ανθρωπολογικής προοπτικής, με αμοιβαίες αναφορές λειτουργούντες βιβλικούς όρους: α) την δημιουργία τού ανθρώπου «κατ' εικόνα καί καθ' ὁμοίωσιν» Θεού, με τις όποιες εξειδικεύσεις είναι εφικτό να αναδείξουν στην εξέλιξη του ιστορικού γίνεσθαι οι εν λόγω αρχέτυπες καταστάσεις -οι οποίες, σημειωτέον, δεν είναι

γενικευμένα ανελαστικές- και β) την κατοχή τού πολυδύναμου και πολύτροπου «αύτεξουσίου» από κάθε ανθρώπινο πρόσωπο ιδιαιτέρως. Πρόκειται για τις ανώτατες θεμελιακά αρχές τής Χριστιανικής Ανθρωπολογίας, οι οποίες αναδεικνύουν ότι ο άνθρωπος δεν εξαντλεί τα ενδιαφέροντά του στα όρια του κόσμου τής αισθητής εμπειρίας, αλλά ότι νοηματοδοτεί και σημασιοδοτεί τον βίο του τελολογικά-εσχατολογικά, δηλαδή διά των μόνιμων αναγωγών-επεκτάσεών του στο υπερβατικό, το οποίο εκλαμβάνεται υπό όρους ανεξάντλητης σε εμπνεύσεις ανοικτότητας ως τηλαυγής φάρος.[3] Πρόκειται για το σημείο στο οποίο πραγματώνεται η κορυφαία διαλεκτική των οντολογικά - αλλά όχι υπαρξιακά- διεστώτων, με τις μεταμορφώσεις τού κτιστού να είναι εντυπωσιακές και να αποτυπώνει οικείους όρους την θεανδρικήτητα.

Υποσημειώσεις:

[1] Πρόκειται για μία στάση η οποία συνιστά το προπύργιο της χριστιανικής διδασκαλίας, την εκ μέρους της άκρως νεωτερική ανάγνωση της ανθρωπότητας, με τον Απόστολο Παύλο να αποτελεί τον διαπρύσιο εκφραστή της, ο οποίος ως Απόστολος των Εθνών ανέδειξε την χριστιανική οικουμενική συνείδηση, την απολύτως ανεξάρτητη από ιδεοληπτικές αναγνώσεις τού εαυτού της. Παραθέτουμε σχετικώς την ακόλουθη επισήμανση του πατρός Ανανία Κουστένη για τον Άγιο Νεκτάριο: « Το παιδάκι εκείνο, που ξεκίνησε απ' τη Σηλύβρια, φτωχό, ορφανό, να πάει στην Πόλη, που δεν το έπαιρνε ούτε το καράβι, τί έφτασε να γίνει, αδελφοί μου! Παγκόσμιος άγιος! Οικουμενικός άγιος! Το αγάπημα αναρίθμητων υπάρξεων. Ακόμη και αλλοπίστων. Τί κάνει, λοιπόν, η αρετή! Τί κάνει η αγιοσύνη! Τί κάνει προ παντός η αγάπη! Η μεγαλοψυχία! Η μακροθυμία! Η ταπείνωση! Να τι είναι η Ορθοδοξία, αδελφοί μου! Μεταποιεί και μεταβάλλει τον άνθρωπο. Τον κάνει άγιο. Τον κάνει να μοιάζει ηθικώς με τον Κύριο» (*Λόγοι για τον Άγιο Νεκτάριο*, τόμος Α', εκδ. «Ακτή», Λευκωσία, 2014, σσ. 44-45).

[2] Πρέπει μάλιστα να επισημανθεί ότι η ακριβής ανάλυση συνιστά το εγγυητικό εφελτήριο για τις συνθετικές κρίσεις, για τις ερμηνευτικές προεκτάσεις και για τις κοσμοθεωρητικές θεμελιώσεις. Πρόκειται για μία λεπτομέρεια την οποία συναντάμε στην Καινή Διαθήκη, η οποία επιμένει ιδιαίτερα, πριν διατυπώσει τον κανονιστικό λόγο της, να περιγράφει γεγονότα, με ιδιαίτερη επιμονή και στις χωροχρονικές συγκείμενες. Αλλά και στην Πατερική Θεολογία δεν νοούνται θεωρητικοί σχηματισμοί χωρίς την πληρότητα των αναλύσεων, οι οποίες στοχεύουν να αναδείξουν εξ αρχής το αντικειμενικό μέτρο, το μονίμως θεανδρικό και θεοκεντρικό.

[3] Εδώ αναδεικνύεται ένα θέμα το οποίο διέπει το σύνολο της χριστιανικής ιστορίας και έχει εκφρασθεί από ποικίλες εμβληματικές μελέτες. Εντελώς

ενδεικτικά παραπέμπουμε στην ευσύνοπτη πραγματεία τού Διονυσίου τού Αρεοπαγίτη *Περὶ Μυστικῆς Θεολογίας*, ἡ οποία συνεκρότησε μία εντυπωσιακὴ σε σημασιολογικὴς ἀποχρώσεις παράδοση, τόσο στον Χριστιανισμό τῆς Ανατολῆς ὅσο και τῆς Δύσης. Στην εν λόγω πραγματεία ἀναπτύσσεται με αυστηρὲς οριογραμμίσεις και το ζήτημα περὶ τῆς ἐμβέλειας των ἀνθρώπινων ἀναγωγικῶν δυνατοτήτων, οἱ οποίες ως ἐνορατικὲς εἶναι και μεθεκτικὲς με ἐνεργόν τρόπο στις θείες προβολές.

MISSING_ARG_ACCESS_TOKEN